

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СПОРІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Дем'янчук Юрій Вікторович,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри приватного та публічного права
Навчально-наукового інституту права та сучасних технологій
Київського національного університету технологій та дизайну

Джулай Аліна Миколаївна,

здобувачка 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент
Київського національного університету технологій та дизайну

Житник Анастасія Олександрівна,

здобувачка 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент (Туристичний бізнес)
Київського національного університету технологій та дизайну

Муравинець Євген Станіславович,

здобувач 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент (Туристичний бізнес)
Київського національного університету технологій та дизайну

Удовенко Святослав Олексійович,

здобувач 3 курсу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 073 Менеджмент
Київського національного університету технологій та дизайну

Вступ. Досудовий порядок врегулювання спорів є сукупністю заходів, що здійснюються стороною, права якої порушено, для безпосереднього вирішення спору зі стороною, яка є порушником майнових прав чи інтересів. У загальному вигляді досудове врегулювання спорів являє собою систему заходів, що здійснюються підприємствами й організаціями, для безпосереднього вирішення конфлікту до звернення до суду. Таке врегулювання містить у собі не тільки пред'явлення претензій та інших вимог протилежній стороні, але і припускає розгляд і добровільне задоволення вимог сторони, яка пред'явила претензію в разі її законності й обґрунтованості. Досудове врегулювання розбіжностей застосовується під час вирішення конфліктів, які, зокрема, виникли з

господарських правовідносин. Метою досудового врегулювання господарських спорів є усунення негативного впливу на господарську діяльність зі сторони контрагентів або запобігання такому.

Виклад основного матеріалу. Метою даного дослідження є аналіз досудового розслідування в господарському процесі.

Дане питання вивчали у своїх працях С. О. Граб, Ю. А. Джепа, М. Д. Ждан, Л. Є. Зуєва, В. В. Резнікова й інші.

Із теоретично-правових позицій досудовий порядок урегулювання спорів – це сукупність заходів, що підлягають здійсненню стороною, права якої порушено, для безпосереднього вирішення спору, що виник, зі стороною, яка є порушником майнових прав чи інтересів. Деякі автори вважають, що досудове врегулювання господарських спорів – це сукупність заходів, здійснених підприємствами й організаціями, права яких порушені, для безпосереднього вирішення спорів, що виникли, з підприємствами й організаціями, що порушили майнові права й інтереси, до звернення з позовом до господарського суду України.

Господарський суд (суддя господарського суду) не контролює процес досудового врегулювання спору [1]. Особа, яка звертається до господарського суду, має виконувати всі вимоги процесуального закону України. Питання постає щодо наслідків недотримання досудового врегулювання господарського спору в разі, коли про це сторони домовились між собою, таку домовленість оформлено письмово та надане законом право сторони перетворюють для себе в обов'язок. Такі заходи можна застосовувати лише до узгоджених сторонами відносин. Якщо сторони врегулюють спірні відносини і можна вважати, що спір вирішено в альтернативний спосіб [3].

До моменту внесення змін у ГПК України від 03 жовтня 2017 року положення щодо досудового врегулювання господарських спорів містились у ст. 5–11 розділу II ГПК України. „Нова” редакція ГПК України такого розділу не містить, а, замість нього, загальні засади досудового порядку вирішення господарських спорів закріплюються у двох частинах ст. 19 ГПК України.

Основним правилом застосування досудового врегулювання господарських спорів у ст. 5 ГПК України було те, що сторони застосовують заходи досудового врегулювання господарського спору за домовленістю між собою. Важливим було й те, що досудовий порядок вирішення господарських спорів не поширювався на спори про визнання договорів недійсними, спори про визнання недійсними актів державних та інших органів, підприємств та організацій, що не відповідають законодавству та порушують права й охоронювані законом інтереси підприємств та організацій, спори про стягнення заборгованості за опротестованими векселями, спори про стягнення штрафів Національним банком України з банків та інших фінансово-кредитних установ, а також на спори про звернення стягнення на заставлене майно.

У свою чергу, ч. 1 ст. 19 „нового” ГПК України трансформує зазначене правило з „дозволено усе, що не заборонено законом” на „дозволено все, що не є обов'язковим”, закріплюючи, що „сторони вживають заходів для досудового

врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом". Тобто законодавець, визнаючи у ст. 4 оновленого ГПК України, що „право на звернення до господарського суду в установленому даним Кодексом порядку гарантується”, та підкреслюючи, що „ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в господарському суді, до юрисдикції якого вона віднесена законом”, по суті, нівелює дане положення, а також ставить під сумнів конституційне положення ч. 1 ст. 55 Конституції України, що містить загальну норму, що означає право кожного звернутися до суду, якщо його права чи свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші обмеження прав і свобод [2].

По-перше, врегулювання спору до звернення до господарського суду зменшує тягар навантаження на господарський суд і зайві витрати часу та коштів для учасників спору. По-друге, під час звернення до такого способу вирішення господарського спору, поряд з іншими його перевагами, в разі невдалого врегулювання можна без зволікань звернутися до господарського суду України. По-третє, за умов невирішення господарського спору під час його досудового врегулювання зацікавлена сторона може звернутися до господарського спору. Значна частина змісту претензії становить частину змісту позовної заяви, звернення до змісту процесуального документа сприяє вдосконаленню навичок юристів.

У разі, якщо законом встановлено обов'язковість застосування досудового врегулювання спору, саме досудовим врегулюванням господарського спору є сукупність дій, визначених законом і спрямованих на вирішення господарського спору без звернення до господарського суду України, що полягає у пред'явленні претензії й отриманні відповіді на неї. Виняток становить досудове врегулювання господарських спорів, що виникають під час укладання, зміни та розірвання господарських договорів, спорів, порядок досудового врегулювання яких здійснюється в іншій, ніж подання претензії, формі. Залежно від отриманої відповіді спір або вважають урегульованим, або зацікавлений (незадоволений) учасник спору може звернутися до господарського суду України. Досудове врегулювання господарського спору, згідно зі ст. 19 ГПК України, можна застосовувати за взаємною згодою сторін, тобто використати надане право як найбільш швидкий, простий і невитратний спосіб усунення конфліктної ситуації із господарських відносин і впровадження господарського правопорядку [4].

Висновок. Таким чином, за результатами аналізу норм чинного законодавства України, на основі вищевказаного можна дійти висновку, що досудове врегулювання господарського спору є самостійним правовим інститутом, норми якого містяться в різних нормативно-правових актах. Визнання судами стадії досудового врегулювання господарських спорів не суперечить чинному законодавству України та ніяким чином не порушує права суб'єктів господарювання.

Список літератури:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. Дата оновлення: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Дем'янчук Ю. В., Суббот А. І., Годяк А. І. Науково-практичний коментар до Глави 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення (Адміністративні правопорушення в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, у галузі фінансів і підприємницькій діяльності). Київ: Юрінком Інтер, 2020. 792 с.
4. Demianchuk Yu., Savchenko L., Subbot A. Influence of corruption on the economic development of Ukraine in terms of reformation: a retrospective analysis. *Baltic Journal of Economic Studies*. Riga: Publishing House „Baltija Publishing”, 2018. Vol. 4, № 3 June. P. 276–282.